

Zobowiązania naturalne (niezpełne) w polskim prawie cywilnym

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Spis treści

Przedmowa	XVII
Wykaz skrótów	XXI
Bibliografia	XXXIII
Wprowadzenie	1
§ 1. Cel pracy	1
§ 2. Metody badawcze	3
§ 3. Uwagi terminologiczne	6
§ 4. Układ i zawartość opracowania	8
Rozdział I. Zobowiązania naturalne w prawie rzymskim	11
§ 1. Zobowiązania naturalne w prawie rzymskim	11
I. Pojęcie i przypadki <i>obligatio naturalis</i> w prawie rzymskim	11
II. Skuteczność <i>obligationes naturales</i> w prawie rzymskim	28
§ 2. Ewolucja instytucji zobowiązania naturalnego w systemach prawnych Europy kontynentalnej	33
Rozdział II. Zobowiązania naturalne w ujęciu prawnoporównawczym	37
§ 1. Zobowiązania naturalne w kontynentalnych systemach prawnych ..	37
I. Niemcy	37
1. Pojęcie i konstrukcja	37
2. Przypadki zobowiązań naturalnych	46
A. Gra lub zakład (<i>Spiel und Wette</i>), loterie i losowania (<i>Lotterie- und Ausspielvertrag</i>)	47
B. Pośrednictwo w zawarciu małżeństwa (<i>Heiratsvermittlung</i>)	52
C. Przedawnienie (<i>Verjährung</i>)	55
D. Obowiązki moralne (<i>sittliche Pflichten</i>)	57
E. Uposażenie dzieci (<i>Ausstattungsrecht des Kindes</i>)	60
F. Zaręczyny (<i>Verlöbnis</i>)	62
G. Wierzytelności w zakresie objętym redukcją w postępowaniu upadłościowym	63
H. Inne przypadki zobowiązań naturalnych	65
I. Zobowiązania naturalne tworzone w drodze umowy (<i>vertragliche Naturalobligationen</i>)	69
3. Skuteczność zobowiązań naturalnych	70

Spis treści

II. Szwajcaria	74
1. Pojęcie i konstrukcja	74
2. Przypadki zobowiązań naturalnych	77
A. Pierwotne zobowiązania niepełne	78
a) Gra i zakład (<i>Spiel und Wette</i>), transakcje różnicowe (<i>Differenzgeschäfte</i>)	78
b) Sprzedaż detaliczna napojów alkoholowych, w tym rachunki w hotelach (<i>Wirtszeche</i>) – ustawodawstwo kantonalne	81
c) Pośrednictwo w zawarciu małżeństwa (<i>Hereitsvermittlung</i>) – dawniej	83
d) Obowiązki moralne (<i>sittlichen Pflichten</i>)	84
e) Zaręczyny (<i>Verlöbnis, Verlobung</i>)	86
f) Inne przypadki zobowiązań naturalnych – stanowiska mniejszościowe	86
B. Następcze zobowiązania niepełne	88
a) Przedawnienie (<i>Verjährung</i>)	88
b) Układ w postępowaniu sanacyjnym (<i>Nachlassvertrag</i>)	89
c) Roszczenie o odsetki po wydaniu dowodu całkowitej lub częściowej nieskuteczności zajęcia (<i>Verlustschein</i>)	90
d) Obowiązek właściciela zwrotu nakładów na rzecz posiadacza w dobrej wierze po zwrocie rzeczy; obowiązek zwrotu nakładów na rzecz bezpodstawnie wzbogaconego po zwrocie wzbogacenia	91
C. Umowne zobowiązania niepełne	92
3. Skuteczność zobowiązań naturalnych	92
III. Austria	98
1. Pojęcie i konstrukcja	98
2. Przypadki zobowiązań naturalnych	102
A. Przedawnienie (<i>Verjährung</i>)	103
B. Zobowiązania nieważne jedynie ze względu na brak formy	104
a) Czynności prawne wymienione w § 1 I ustawy o aktach notarialnych, dokonane bez zachowania formy aktu notarialnego	105
b) Poręczenie (<i>Bürgschaft</i>) udzielone bez zachowania formy pisemnej	107

c) Nieformalne rozporządzenia ostatniej woli, w tym nieformalnie uczynione zapisy – pogład nieaktualny	108
C. Zobowiązania, którym ustawa odmawia prawa skargi	108
a) Długi z dozwolonej gry lub zakładu (<i>Spiel und Wette</i>), w tym transakcje różnicowe (<i>Differenzgeschäften</i>)	108
b) Wierzytelność objęta zatwierdzonym planem naprawczym (<i>Sanierungsplan</i>), a dawniej układem przymusowym w postępowaniu upadłościowym (<i>Zwangsgleich</i>) lub ugodą w postępowaniu układowym (<i>Ausgleich</i>)	110
c) Długi wynikające ze sprzedaży napojów alkoholowych (<i>Zechschulden</i>) – dawniej	111
d) Inne przypadki wyłączenia skargi – stanowiska mniejszościowe	112
D. Inne przypadki ustawowe	114
E. Umowne kreowanie zobowiązań naturalnych	115
3. Skuteczność zobowiązań naturalnych	116
IV. Francja	121
1. Pojęcie i konstrukcja	121
2. Przypadki zobowiązań naturalnych	131
A. Przypadki wyróżniane w doktrynie klasycznej	131
A.1. Pierwotne zobowiązania naturalne	131
a) Zobowiązania wynikające z gry lub zakładu	131
b) Zapłata nieumówionych odsetek	133
c) Roszczenia dzieci wobec rodziców o wsparcie finansowe w związku z zawieraniem małżeństwem	133
d) Nieformalne rozrządzenia testamentowe	134
e) Zobowiązania zaciągnięte przez osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych	135
A.2. Następcze zobowiązania naturalne	136
a) Przedawnienie	136
b) Nadwyżka wierzytelności objęta redukcją w postępowaniu upadłościowym	138
c) <i>Res iudicata</i>	139
A.3. Umowne tworzenie zobowiązań naturalnych	139
B. Przypadki wynikające z orzecznictwa sądów francuskich	139

a) Zobowiązanie do wspierania krewnych, nieobjętych obowiązkiem alimentacyjnym	140
b) Zobowiązanie naturalnego ojca do wspierania nieuznanych przez niego dzieci	140
c) Zobowiązanie do zapłaty wynagrodzenia za świadczone usługi	141
d) Zobowiązanie do naprawienia szkody w sytuacji, gdą odpowiedzialność odszkodowawcza ze szczególnych względów jest wyłączona	141
e) Zobowiązanie do naprawienia szkody spowodowanej uwodzeniem	141
3. Skuteczność zobowiązań naturalnych	141
V. Inne państwa – szkic prawnoporównawczy	144
§ 2. Zobowiązania naturalne w systemach tradycji <i>common law</i>	154
I. Uwagi wstępne	154
II. Ewolucja koncepcji <i>natural obligations</i> w prawie angielskim ...	156
1. Orzeczenie <i>Moses v. Macferlan</i> (1760) i rozwój koncepcji .	156
2. Odrzucenie doktryny <i>natural obligations</i> w XIX w.	162
3. Powrót do podstaw koncepcji <i>natural obligations</i>	163
III. Przypadki <i>natural obligations</i> rozpoznawane w prawie angielskim	169
1. Przedawnienie (<i>expiry of the limitation period</i>)	169
2. Kontrakty nieważne z powodu braku zdolności do czynności prawnych (<i>contracts void for incapacity</i>)	171
3. Długi wynikające z gry, hazardu (<i>gambling debts</i>)	172
4. Zobowiązania wynikłe z kontraktów lichwiarskich (<i>usurious contracts</i>)	175
5. Kontrakty nieważne z powodu braku właściwej formy (<i>contracts void for informality</i>)	176
6. Inne przypadki	177
§ 3. Zobowiązania naturalne w prawie modelowym	178
§ 4. Podsumowanie analizy prawnoporównawczej	185
I. Modele regulacyjne zobowiązań naturalnych	185
II. Wnioski ogólne z analizy prawnoporównawczej	190
III. <i>Rationes legis</i> zobowiązań naturalnych	195
Rozdział III. Konstrukcja zobowiązania naturalnego w polskim prawie cywilnym	199
§ 1. Uwagi wprowadzające	199
§ 2. Koncepcja zobowiązań niezupełnych na gruncie KZ	202
I. Pojęcie zobowiązania niezupełnego na gruncie KZ	202
II. Przypadki zobowiązań niezupełnych na gruncie KZ	212

1. Przypadki, gdy ustawa odmawia prawa sądowego dochodzenia wierzytelności (art. 131 pkt 1 KZ)	212
A. Zobowiązania z gry lub zakładu (art. 610 KZ)	212
B. Wierzytelności, które uległy prekluzji	215
C. Należności za skredytowane napoje alkoholowe	217
2. Wierzytelności przedawnione (art. 131 pkt 1 KZ)	217
3. Świadczenia odpowiadające obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom (art. 131 pkt 2 KZ)	220
4. Inne przypadki kwalifikowane w doktrynie (niewspomniane w uzasadnieniu KZ)	223
A. Zredukowana część wierzytelności w postępowaniu układowym lub upadłościowym	223
B. Roszczenie o nienależne odsetki (art. 88 KZ)	225
C. Spełnienie świadczenia pomimo prawomocnego wyroku oddalającego	226
D. Inne przypadki zobowiązań niezpełnionych – stanowiska mniejszościowe	226
III. Cechy charakterystyczne koncepcji	228
§ 3. Koncepcja zobowiązań naturalnych na gruncie KC	230
I. Normatywne podstawy koncepcji	230
1. Problematyka zobowiązań naturalnych w toku prac kodyfikacyjnych	230
2. Podstawy normatywne zobowiązań naturalnych na gruncie KC	232
II. Istota zobowiązań naturalnych w poglądach doktryny i orzecznictwie	238
1. Uwagi wstępne	238
2. Dług bez odpowiedzialności	239
3. Niezaskarżalność	242
4. Stosunek zobowiązaniowy	247
5. Wyłączenie <i>condictio indebiti</i>	253
6. Brak odpowiedzialności odszkodowawczej	256
§ 4. Konstrukcja zobowiązania naturalnego w prawie polskim – wnioski	260
I. Kryteria wyróżnienia zobowiązań naturalnych w prawie polskim	260
II. Niezaskarżalność (niewymuszalność) jako kryterium wyróżnienia zobowiązań naturalnych	261
1. Pojęcie niezaskarżalności (niewymuszalności)	261

2. Niezaskarżalność (niewymuszalność) jako cecha prawa materialnego	272
III. Zobowiązanie naturalne jako zobowiązanie w rozumieniu art. 353 KC	280
1. Konsekwencje zobowiązaniowego charakteru	280
2. Zobowiązanie a roszczenie naturalne	284
3. Zobowiązania naturalne a obowiązki moralne	287
§ 5. Polska konstrukcja zobowiązania naturalnego na tle konstytucyjnym i prawoporównawczym	302
I. Zobowiązania naturalne a konstytucyjne gwarancje ochrony prawnej	302
II. Polska konstrukcja zobowiązania naturalnego a koncepcje zagraniczne	310
Rozdział IV. Przypadki zobowiązań naturalnych w prawie polskim	315
§ 1. Uwagi wprowadzające	315
§ 2. Gra i zakład	317
I. Naturalny charakter zobowiązania	317
II. <i>Ratio legis</i> naturalnego charakteru zobowiązania	322
III. Zakres niezaskarżalności	326
1. Pojęcie gry i zakładu	327
2. Nierzeczywiste transakcje terminowe i opcyjne	334
3. Umowy powiązane	341
§ 3. Przedawnienie	344
I. Ewolucja przepisów w zakresie skutku przedawnienia	344
II. Konstrukcja przedawnienia a zobowiązania naturalne	347
1. Naturalny charakter roszczenia	347
2. Moment powstania roszczenia naturalnego	355
III. <i>Ratio legis</i> naturalnego charakteru roszczenia	366
§ 4. Zrzeczenie się roszczenia w procesie	370
I. Problem skutków prawnych zrzeczenia się roszczenia w procesie cywilnym	370
II. Naturalny charakter roszczenia	377
1. Roszczenie procesowe jako przedmiot zrzeczenia	377
2. Ogólny sens (funkcja) zrzeczenia się roszczenia	381
3. Odrzucenie stanowiska czysto procesowego	383
4. Odrzucenie stanowiska o wygaśnięciu roszczenia	387
5. Powstanie roszczenia naturalnego jako skutek zrzeczenia się roszczenia	390
6. Zakres niezaskarżalności	392
III. Funkcja niezaskarżalności	394

§ 5. Nadwyżka wierzytelności zredukowana w postępowaniu restrukturyzacyjnym	396
I. Naturalny charakter wierzytelności	396
II. Szczególny charakter niezaskarżalności	402
§ 6. Roszczenia, do których zastosowanie ma art. 618 § 3 KPC	403
I. Naturalny charakter roszczeń	403
II. Zakres niezaskarżalności	409
III. <i>Ratio legis</i> niezaskarżalności	413
§ 7. Roszczenie o zawarcie umowy przyrzeczonej wynikające z umowy przedwstępnej o skutku słabszym	414
§ 8. Inne przypadki kwalifikowane wspólnie jako zobowiązania naturalne	420
I. Obowiązek czyniący zadość zasadom współżycia społecznego – odesłanie	420
II. Polecenie w umowie darowizny i polecenie testamentowe	421
III. Zawarte w umowie przedwstępnej zobowiązanie do świadczenia na poczet umowy przyrzeczonej	435
IV. Roszczenie o zawarcie umowy przyrzeczonej w razie braku wyznaczenia terminu do jej zawarcia	437
V. Świadczenie wyrównawcze z umowy agencyjnej	440
VI. Niemajątkowe obowiązki małżonków względem siebie i dzieci oraz dzieci względem rodziców	442
VII. Zaręczyny	445
VIII. Pozostałe przypadki związane z niezaskarżalnością	447
1. Obowiązek współdziałania wierzyciela w wykonaniu zobowiązania	447
2. Stosunki między małżonkami połączonymi tylko wyznaniowym węzłem małżeńskim	449
3. Roszczenia, o których mowa w art. 939 § 4 KPC	450
4. Wyrok niesłusznie oddalający	451
Rozdział V. Dyspozytywność w sferze zobowiązań naturalnych	453
§ 1. Uwagi wprowadzające	453
§ 2. Przekształcenie zobowiązań niezaskarżalnych w zaskarżalne	453
§ 3. Umowne kreowanie zobowiązań naturalnych	461
I. Sprecyzowanie problemu prawnego	461
II. Argumenty przeciwko dopuszczalności umownego kreowania zobowiązań naturalnych	463
III. Argumenty za dopuszczalnością umownego kreowania zobowiązań naturalnych	471
IV. Stanowisko własne	480

1. Ocena argumentów przeciwko dopuszczalności kreowania zobowiązań naturalnych	481
2. Niedopuszczalność następczego wyłączenia zaskarżalności	485
3. Dopuszczalność pierwotnego wyłączenia zaskarżalności ...	501
4. Ograniczenia możliwości kreowania zobowiązań pierwotnie naturalnych	506
Rozdział VI. Skuteczność zobowiązań naturalnych	511
§ 1. Uwagi wprowadzające	511
§ 2. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań naturalnych	517
I. Wykonanie zobowiązania naturalnego	517
II. Zarachowanie zapłaty	518
III. Odszkodowanie za niewykonanie lub niewłaściwe wykonanie	526
IV. Kara umowna	531
V. Żądanie odsetek	534
VI. Rękojmia za wady	536
§ 3. Zabezpieczenie wiarygodności naturalnych	539
I. Poręczenie	540
II. Zastaw i hipoteka	547
III. Pełnomocnictwo nieodwoływalne o funkcji zabezpieczającej ..	558
§ 4. Zmiany wierzyciela lub dłużnika	565
I. Cesja	565
II. Przejęcie długu i przystąpienie do długu	567
III. Dziedziczenie	569
§ 5. Czynności związane ze sporem	571
I. Uznanie	571
II. Uгода	579
III. Skarga paulińska	587
IV. Zaskarżenie odrzucenia spadku	589
V. Skorzystanie z prawa zatrzymania	591
§ 6. Wygaśnięcie zobowiązań naturalnych	592
I. Wykonanie zobowiązania	592
II. Potrącenie	592
III. Zwolnienie z długu	598
IV. <i>Datio in solutum</i>	600
V. Odnowienie (nowacja)	602
VI. Złożenie świadczenia do depozytu sądowego	610
§ 7. Podsumowanie	611
Rozdział VII. Problemy prawnoprocesowe	613
§ 1. Sposób uwzględniania niezaskarżalności przez sąd	614
§ 2. Konsekwencje procesowe niezaskarżalności	621

Spis treści

§ 3. Roszczenie naturalne a powództwo oczywiście bezzasadne	626
§ 4. Powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia zobowiązania naturalnego	631
§ 5. Dochodzenie roszczeń z zobowiązań naturalnych przed sądem polubownym	636
Konkluzje	641
Indeks rzeczowy	655

[Przejdź do księgarni →](#)